

Stockholm 2023-03-30

Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2022:58)

Djurskyddet Sverige tackar för möjligheten att få komma med åsikter på utredningen. Vi är med drygt 11 000 medlemmar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi är en rikstäckande organisation med 42 anslutna lokalföreningar. Organisationen har arbetat ideellt i över hundra år för att hjälpa djuren och stärka djurskyddet. Vår målsättning är att alla djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt, hålls för människans sällskap eller föds upp för att bli eller producera mat. Alla djur ska ha rätt att utföra sina naturliga beteenden och skyddas från lidande.

Utredningen har missat viktiga aspekter

Sverige har ett mycket gott läge vad gäller antibiotikaresistens och ansvarsfull användning av antimikrobiella medel, något som utredningen "Friska djur behöver inte antibiotika – bättre verkan genom internationella påverkan" (SOU 2022:43) visade. Detta beror till stor del på det goda djurhälsoläget, som i sin tur kommer av att det finns tillgång till veterinärvård av mycket hög kvalitet, både förebyggande och akut. Utredningen om djurens hälso- och sjukvård föreslår nu att tillgången till denna vård ska minska i och med att distriktsveterinärernas verksamhet ska omstruktureras och kraftigt minskas. Detta är oacceptabelt och inte alls i linje med det moderna djurhälso- och djurskyddsarbete vi strävar efter att ha i Sverige.

Dagens djursjukvård blir mer och mer avancerad, särskilt gällande sällskapsdjuren. Tyvärr fokuseras det mindre på att förebygga ohälsa och mer på lösningar på problem som faktiskt orsakats av avelsarbete. Individer med en extrem anatomi och exteriör av särskilt hundar ställer stora krav från djurägarna på avancerad och framför allt akut djursjukvård. Detta är något flera veterinärer lyfter som ett problem. Bland annat publicerades en debattartikel i Aftonbladet den 8 juli 2022. Där står "Som veterinärer kommer vi alltid att behandla varje djur med respekt och ge just den individen allt den behöver för att bli frisk. Men det innebär en etisk stress att ägna så stor del av vår arbetstid till att behandla djur som inte kan bli friska." Hundar med extremt utseende kräver ofta akut eller avancerad veterinärvård. De drabbas av hornhinnesår på grund av utstående ögon, de behöver förlösas med kejsarsnitt, då deras anatomi inte ger dem möjlighet att föda sin avkomma naturligt och inte sällan drabbas brachycephala hundar av värmeslag, vilket är plågsamt för hunden och kräver snabb akut veterinärvård. En viktig åtgärd är att se till att alla djur har genetiska förutsättningar för ett så hälsosamt liv som möjligt och detta behöver åtgärdas med lagstiftning och efterlevnad av denna.

Viss sällskapsdjurhållning gagnar inte alls djuren och är svår att försvara. Bland annat gäller det hundarna som beskrivs ovan, men även vissa exotiska sällskapsdjur. Det är svårt att ge exempelvis vissa större sällskapsfåglar en miljö och särskild föda som de har behov av för att må bra. De har även komplexa beteendebestånd och inte sällan saknas det

tillräcklig kunskap hos många av djurägarna, vilket gör att det behövs veterinärer med specialistkompetens för dessa djur.

Dessa exempel visar att viss veterinärkompetens används på felaktigt sätt. Djurskyddet Sverige anser att staten här har ett ansvar för att förebygga sådan djurhållning som kostar för mycket både vad gäller djurens välfärd och ekonomiskt.

Tillgång till veterinärvård under hela dygnet

Djurskyddet Sverige reagerar på uttrycket "tillfredställande veterinär service". Vår tolkning är att utredningen menar att i detta ingår att djurägare kan få kontakt med veterinär via telefon eller digitala plattformar. Vi anser att det inte går att ersätta akutvård med exempelvis stöd via telefon eller digitala plattformar eller appar. De djur som behandlas under jourtid är de djur som är i akut behov av denna vård. Vården kan inte ersättas med digitala samtal. Digitala hjälpmedel används redan nu inom djurens hälso- och sjukvård som ett komplement till fysiska besök. Syftet med flera av de digitala besöken är dock att göra en första bedömning och vidarebefordra till fysisk veterinärvård när det behövs. En sådan tjänst kan fungera som ett komplement, men får inte ersätta tillgång till fysisk veterinärvård.

Av djurskyddslagen 4 kap.1 § framgår att ett djur som är skadat eller sjukt snarast ska ges nödvändig vård eller avlivas. Om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa, ska vård snarast ges eller andra lämpliga åtgärder snarast vidtas och om skadan eller sjukdomen är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras, ska djuret avlivas. Vid behov ska vården ges av en veterinär eller av någon annan som tillhör djurhälsopersonalen. Vidare regleras t.ex. att operativa ingrepp endast får göras om de är befogade av veterinärmedicinska skäl. Det är djurägaren eller den som har djuret i sin vård som är skyldig att säkerställa att djuret vid behov kommer under veterinärvård. Lagstiftaren har alltså indirekt ålagt den enskilde djurägaren att försäkra sig om att denne vet till vem man kan vända sig till om djuret är i behov av veterinär vård. Med detta krav i djurskyddslagen följer även att det måste finnas veterinärvård tillgänglig. En ko som kalvar och behöver veterinärvård kan annars komma att behöva avlivas, något som är både oetiskt och en ekonomisk förlust för djurhållaren. För sällskapsdjuren kan visserligen avlivning också vara ett alternativ om vård inte finns att tillgå. Men det är få djurägare som har kompetens för att avliva sitt djur och inte heller känner alla någon som har kompetensen. Det är inte heller rimligt att en djurägare i Sverige ska behöva avliva ett djur, endast för att det inte finns veterinärvård att tillgå. Det går inte heller att mäta antal besök eller förrättningar på jourtid och konstatera att de är få och då utgå från att servicen inte behövs, så som utredningen gjort. Det är av största vikt att möjligheten till akut djursjukvård finns när den verkligen behövs. Därför anser vi att utredningen dragit felaktiga slutsatser när man kommit fram till att jourverksamheten kan dras ner då den inte utnyttjas regelbundet. När den utnyttjas räddar den liv.

Vi vänder oss även mot skrivningen att det inte är rimligt att staten ska ta ansvar för att tillmötesgå efterfrågan på vård för sällskapsdjur. Även glesbygden ska ha tillgång till service och i detta fall veterinärvård. Det arbetas med att skapa förutsättningar för att leva och bedriva näringsverksamheter i glesbygd. Men ingen ansvarsfull djurhållare kommer att vilja bedriva en verksamhet med djuruppfödning där det inte finns tillgång till veterinärvård. Det finns även tjänstehundar och andra djur som är av vikt för samhället som kan komma att vara i behov av akutvård. Exempel på kategorier av djur som utför samhällsinsatser och

som samhället därför bör ta ansvar för är hundar som eftersöker trafikskadat vilt, polishundar och assistanshundar för personer med funktionsnedsättning.

De stora djursjukhusen kan mycket väl ingå i jourverksamhet och i vissa fall komplettera distriktsveterinärernas smådjurs- och hästsjukvård. Men de måste då ges medel för detta. Det är inte rimligt att kräva att de ska kunna ha bemanning över sommarmånaderna, utan att de får någon typ av ersättning för det.

Smittskydd och utbrott av smittsamma sjukdomar

Under covid19-pandemin beslutades om avelsstopp för minkuppfödning mot bakgrund av att det förelåg stor risk att viruset skulle mutera i minkbesättningarna. Nu har det visat att fågelinfluensa kan smitta till minkar och viruset där riskerar att mutera och skulle därmed kunna bli mer smittsamt för och mellan människor. Även de exotiska sällskapsdjuren utgör en risk gällande smittor. I utredningen nämns att utbrott av smittsamma sjukdomar i en fjäderfäbesättning eller grisbesättning kan leda till att hela besättningen behöver avlivas. Detta är kostsamt både under själva avlivnings- och saneringsarbetet, men även för att ersättning ska utgå till djurhållaren. Djurskyddet Sverige anser inte att djurhållning som inte är hållbar, varken ur miljö- eller smittskyddsperspektiv ska få fortsätta. Det är inte heller etiskt hållbart med denna typ av djurhållning, som leder till stora veterinära insatser, som distriktsveterinärerna ofta ansvarar för. Detta har utredningen inte tagit upp.

Se över behandlingsförbudet och föreskrifter om operativa ingrepp

Vi reflekterar över det faktum att det görs stora skillnader på djurslag vad gäller de ingrepp som får göras enligt undantag i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:25) om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård, samt genom undantag från behandlingsförbudet. Slipning av tänder på gris, borttagande av övertaliga spenar på kalvar, kastrering av smågrisar och injektioner till dessa, ID-märkning av häst, klövdjur, fisk och fåglar samt borttagande av yttersta delen av inre tån på köttrastuppar får göras av icke medicinskt utbildade personer. För att få behandla hovbölder på häst krävs en godkänd hovslagare, men klövbölder och klövsulesår på nötkreatur får behandlas utan att veterinär eller annan djurhälsopersonal behöver anlitas. Djurskyddet Sverige anser att detta visar att det görs tydlig skillnad på lantbruksdjur och sällskapsdjur. Skulle liknande ingrepp göras på ett sällskapsdjur kan det leda till åtal, dom och djurförbud.

Konstaterandet "Vissa djur, så som gris, fjäderfä och till viss del får och get behöver nästan ingen akut djursjukvård" anser vi är direkt felaktigt. Gällande grisar och fjäderfä är det snarare så att de avlivas istället för att ges veterinärvård, vilket inte är samma sak som att de inte är i behov av den.

Tillfälligt undantag från krav på examen i djuromvårdnad från högskoleutbildning på grundnivå för legitimation som djursjukskötare

Djurskyddet Sverige opponerar sig starkt mot detta förslag. En legitimerad djursjukskötare har tre års heltidsstudier på högskolenivå bakom sig. I dagsläget har djurvårdare på nivå 3 uppdrag att genomföra vissa moment som egentligen ska utföras av legitimerad personal. Detta genom ett undantag som sträcker sig fram till 31 december 2023. Förslaget som utredningen nu lägger fram innebär att djurvårdare genom en kortare utbildning och examination kan legitimeras som djursjukskötare. I djursjukskötarutbildningen ingår studier i ämnen som akut- och intensivvård, anatomi, farmakologi, vårdhygien, sjukdomar hos ett flertal djurslag etcetera. Även det faktum att personal inom djurens hälso- och sjukvård, där legitimerade djursjukskötare ingår, har en anmälningsplikt enligt djurskyddslagen, gör att djurvårdare på nivå 3 som genomför en examination kommer att ha ansvar att anmäla djurägare till Länsstyrelsen om de misstänker att denne bryter mot djurskyddslagen och dess föreskrifter. Det är ett stort ansvar och innebär att den legitimerade djurhjälsopersonalen även ska ha goda kunskaper i djurskyddslagstiftningen.

Mot bakgrund av att djursjukvården blir alltmer avancerad ökar även förväntningarna från djurägarna på kvaliteten av vården. Förslaget att då fortbilda djurvårdare för att snabbt plocka ut en legitimation är rent kontraproduktivt och riskerar att äventyra vården.

Det är även viktigt att se att en övergångsbestämmelse redan funnits. Fram till 31 december 2014 kunde djursjukvårdare med minst sex års arbetslivserfarenhet inom området skriva en tentamen på SLU och legitimeras. Viktigt att beakta i sammanhangen är att djursjukvården 2014 inte var lika avancerad som den är idag. Dessutom hade dessa djursjukvårdare i de flesta fall långt längre arbetslivserfarenhet än sex år inom yrket. Att så nära inpå att denna övergångsbestämmelse införa ytterligare en övergångsbestämmelse riskerar att försämra och riskera kvaliteten inom djursjukvården.

Skyddade yrkestitlar

För att djurägare ska kunna ha möjlighet att se till att deras djur får den vård som krävs enligt lag måste det göras tydligt vilka personer som har behörighet och kunskap att utföra vården. Det skulle, innebära bland annat att bland annat "hundpsykologer", "djurfysioterapeut" och "hovslagare" ska vara skyddade titlar. Vi ser mycket positivt på att alla yrkestitlar som åtnjuter skydd enligt patientsäkerhetslagen föreslås ges skydd även inom djurens hälso- och sjukvård.

Djurskyddet Sverige ser mycket positivt på förslaget om att titeln "hovslagare" ska vara en skyddad titel. Titeln "godkänd hovslagare" har inte haft något stort genomslag och förslaget kommer att leda till att personer som saknar adekvat utbildning inte får kalla sig för hovslagare. Detta kommer att leda till en ökad trygghet för hästägare och ett bättre djurskydd.

Titeln "djurpsykolog" behöver skyddas utifrån djurens säkerhet. Det finns ett nystartat kandidatprogram i djurpsykologi på Linköpings universitet. Vi föreslår att titeln djurpsykolog ska skyddas och endast de personer som examineras från programmet, eller har

motsvarande akademiska kunskaper ska kunna ges titeln. Det bedrivs omfattande forskning inom ämnena etologi och djurs kognition och dessa ämnen är komplexa och för att arbeta inom området krävs gedigen och djurslagsspecifik kunskap om djurs beteende och kognition samt lika djupa kunskaper om relationen mellan människa och djur.

Gällande djurvårdare ser vi även där positivt på utredningens förslag om att det införs möjlighet att ansöka om godkännande hos Jordbruksverket och att skydd för beteckningen "godkänd djurvårdare" införs. Det blir då tydligt för djurägarna och även bra att denna personalgrupp kommer att tillhöra djurhälsopersonalen. Däremot bör det tydligt framgå att det är legitimerad personal som utför kvalificerad djursjukvård. Vi vill poängtera vikten av att utbildning i ämnen relaterade till djurens hälso- och sjukvård behöver ges av legitimerad djurhälsopersonal, samt att kunskaper om djurskyddslagstiftningen och anmälningsplikten behöver ingå i djurvårdsutbildningen. Detta ställer till exempel krav på kompetensen hos yrkeslärare inom naturbruksprogrammet i gymnasieskolan.

Fler utbildningsplatser behövs

Djurskyddet Sverige skulle önska att antalet utbildningsplatser på veterinärprogrammet och djursjukskötarprogrammet utökas. I dagsläget finns alla utbildningsplatser på SLU:s filial på Ultuna utanför Uppsala. SLU har däremot verksamheter i andra delar av landet och det finns stora djursjukhus som skulle kunna fungera i utbildningssyfte på ett flertal av dessa platser. Det är ingen brist på sökande personer till programmen, utan tvärtom en stor efterfrågan på utbildningsplatser. Kan inte SLU tillgodose behovet av utbildningsplatser anser vi att uppdrag om utbildning av personal inom djurens hälso- och sjukvård även ska ges till andra lärosäten i Sverige.

Utredningen föreslår även utökade möjligheter till veterinärlegitimation i Sverige för den som har en veterinärexamen från ett tredje land. Förslaget innebär en modell med kunskapsprov liknande den som finns inom hälso- och sjukvården. Djurskyddet Sverige vill här påpeka vikten av att kunskapsproven även omfattar den svenska djurskyddslagstiftningen. Veterinärer och annan personal inom djurens hälso- och sjukvård som utbildats i annat EU-land behöver också ha goda kunskaper i ämnet och vi skulle önska att man tar detta i beaktande.

Verksamhetstillsyn

Vi ser mycket positivt på förslaget om att verksamhetstillsyn ska införas inom djurens hälso- och sjukvård. Det innebär att även rutiner, utrustning och kompetens hos personalen kan kontrolleras, utöver individtillsynen som hittills varit den enda tillsynen som Länsstyrelsen utfört. Däremot anser vi att utredningen missat att jämföra frågan om finansiering med hur systemet för avgift av offentliga djurskyddskontroller är utformat. Avgift tas där ut om brister som kräver åtgärder så som återbesök eller annan uppföljning. Djurskyddet Sverige föreslår att man gällande verksamhetstillsyn utreder om det är lämpligt att införa en avgiftsbelagd tillsyn i likhet med den som finns gällande offentlig djurskyddskontroll.

Det behöver tillföras medel till distriktsveterinärverksamheten

Djurskyddet Sverige anser att utredningens förslag om att minska ner tillgången till veterinärvård kan få katastrofala konsekvenser för både djur och människor i Sverige. Det goda arbetet med antibiotikaresistensproblematiken måste fortgå och då krävs tillgång till veterinärer i stor omfattning. Det måste även finnas tillgång till veterinärer dygnet runt, även i glesbygd. Utredningens förslag kan i längden leda till att lantbruk tvingas lägga ner sin djurverksamhet om djurhållarna inte anser att de kan uppfylla djurskyddslagets krav på att ge sina djur vård. Om djurägarna, i brist på vård antas behöva avliva djur akut, leder det även till ekonomiska förluster.

Vi anser att mer medel måste tillföras distriktsveterinärerna och att medel även kan tillföras de djursjukhus som kan upprätthålla akutdjursjukvården under perioder då de mindre klinikerna stänger för semester.

För Djurskyddet Sverige

Åsa Hagelstedt

Generalsekreterare

Anna Lundvall

Sakkunnig